

Kísértés

Tudta, hogy mindig inhalálni fog. Tavasszal és ősszel, mikor odakint langyosra vált a levegő, őbenne aszályos órák indultak, amiket nem tudott megállítani, amiknek megadta magát újra és újra. Úgy tűrte megfázásait, mint valami rossz szokást, torkának, tüdejének ritka és nem túl veszélyes csínytevéseit. Újra és újra megbocsátott, azt képzelte, forró, napsütötte templomlépcsőn fekszik és hús gyümölcsöt, virágot hordanak rá a láztalan, vasárnapra öltözött helybéliek. Vagy csak ült a konyhaszéken és nézte a vízben kavargó gyógytörmeléket, az apróra darált, fertőtlen avart. Nézte, ahogy a hajdanzöld levelek újjászületnek, nem zöldek már, de friss-barnák a bennük menedéket találó víztől, nem zöldek már, de mozognak, mint az első bogárkák a tavaszi kövek alatt, akiknek megbocsátjuk bogárságukat, mert elsők, mert tavaszlakók. Tudta, hogy mindig inhalálni fog, virágot vesz majd magának, papírzacskóban zörgő, azonosíthatatlan szirmokat és szárazakat, virággal kell meglepni magát míg él, gyorsan fogyó, újravásárlandó — kabalákkal. Míg kicsi volt, az anyja ölbe vette, s együtt hajoltak a gőz fölé, később párnát raktak alája, s ha nagyon beteg volt, az apja vitte a konyhába, s mintha csak arra járnának, egy pillanatra a gőzölgő lábasba kukucsáltak. Míg kicsi volt, azt hitte, az apja lélegzete az, ami a lábasból előjön. Mindig szerette a gőzt, az illatos, közeli, forró ködöt, amit nem foghatott meg ugyan, de aminek arcán érezhette kisebb-nagyobb lökéseit, a finom, sose durvuló, ujjatlan bökdöséseket. Mikor a gőzbe hajolt, hirtelen tejbe csobbant előtte a világ, s ahogy lassan lélegzetet vett, felszáradtak, kiszínesedtek körülötte a tárgyak, látta a konyhacsempék útkeresztződéseit, a balraát-gombokat a gáztűzhelyen. Talán ezerszer is átélte már, mi történik a vakság nyugalma, s a tisztánlátás izgalmi között. Nem vágyott kiváltságokra, nem kívánt különleges kezelést, titokbirodalmában nem volt más, csak sok-sok langyos vízcsepp — a gőz, a tűzhely fölött töltött órák újra és újra váratlanuló ajándéka. Megoszthatatlan volt az élmény: a cseppek, mint álkönnyek, mint valami álfájdalom maszkos könnyei csorogtak le az orrán-száján-homlokán, vagy mintha valaki sírt volna fölötte, s ő — együttérzésében — az arcát adná a valódi síró való könnyeinek.

*

Hosszú volt az apja — gyorsan és erőszakkal húzott felkiáltójel, amiben a pont felcsúszott középre. Azok közé tartozott, akik keskeny csipőjűnek születtek, s a hasuk csak úgy fért el, hogy kis pocakot eresztett maga elé. Katona volt, olyan katona, aki nem nagyon vigyázott arra, hogy magas, a gyerekek által elérhetetlen helyre tegye a sapkáját, mikor hazaérkezett. Hamisíthatatlan egyéltű volt, boldog mozizója a mások életének is. Tudott várni a villamosmegállóban, tudott várni az ajtók előtt, mert tudta, előbb-utóbb minden megkerül. Nem kopott meg, mert nem tudta, hogyan kell megkopni, hiszen nem vette észre azt, ami visszatetszést keltett volna benne, nem vette észre a ráncot, a hajfehér karcolásokat. Körülötte kamaszarcú prókátorok tettek a dolgukat jégsima, tényi emelvényeken, neki pirospozsgás volt minden

élő, és hasznos minden áldozat. Hívni szeretett, nem felállni, és sose várta be, hogy csalogatni kelljen. Nem érdekelte, mire van még szüksége a tolvajnak, és tudta, hogy mire valók az esőcseppek az ablakon. Neki mindig volt valaki, aki eltakarította a havat, aki szakszerűbben nyújtott elsősegélyt, akit ezért fizetünk, aki örül, hogy végre szolgálatot tehet. Ritka fogú, kicsit pocakos ember volt az apja, aki mindig felkapta őt, ha hazaérkezett. Mindig.

•

Ő csak nagysókára szerette meg a kést meg a villát. Az ő számára nem illettek egymáshoz, mert mindkettővel csak mást lehetett csinálni. A késsel vágni kellett az egyik kezének, s a másiknak szűrni kellett a villával. Akkor békélt meg, mikor rájött, hogy a villa feje sok apró késből áll. A két szélső késecskével vágni is lehet, de a középsők éle alá nem fér oda semmi. A középsők nem vágnak. Soha.

•

Tánctanár volt, vagyis inkább tánctanítató. Mindig kijárta, hogy néhány érdes térdű és könyökű fiatal lányt és fiút tarthasson maga körül, szép, kis-korú tehetségeket, akik még nem terelődtek a hírnév expresszfantáziái elé, akik még nem kaptak semmilyen előleget majdani művészlétükre. A kis segédtanároknak se bocsátottak meg többször, mint másoknak, és mindig mozogniuk kellett, örökmozgó jellé kellett válniuk, mert mozdulatlanságukban soványak voltak és félszegek. És nagyarcúak, mint a haláltáborok gyermekfoglyai. Ő mindig megtiltotta, hogy növendékei haja szabadon álljon. A lányoknak széles, homlokra csomózott gézbe kellett gyürkészni kicsi, cikkanó kontyukat, vagy oldalra tűzni, fejtetőre szorítani — mindegy volt hová tesszik a hajukat, csak el az arctól. Tiltott volt a bozont, a hajápolók fészkelőhelye, a hátmozgásokat bűjtató sörény, a göndör bizonytalanság. Mintha ott nem vették volna figyelembe, hogy haját ritkábban mosunk, mint kezet vagy lábat. Mintha ott a hajak elnémultak volna, mintha felkötve-elsimitva-csatolva nem emlékeztettek volna a beléjük mórált illatokra, szobákra, amiket a mások cigarettája mérgezett, párnákra, amikbe izzadságlóriásan feküdtek, vagy úgy merültek el, mint tündéradta hajtányérban — hajtányérban, ami fölött nem szitkozódik senki és nem kutatja a hajszálak birtokosát. A kis segéd-tánc-tanárok sovány, kezesbárány, alig-férfi, alig-nő testüket adták a tánc-hoz, ő pedig mindenben lelket látó, de felnőtt-fegyelmű fantáziával irányította e parancsszűz testeket. Nem azt mondta, hogy magasabbra, hanem azt kiáltotta szakadék, nem azt kérte, hogy lendületesebben, hanem úgy, ahogy kivágott fa koronája hullik az avarólbe. Egy-egy este több tucat egyszerűbb vagy népesebb fantáziaképet egyeztetett — az övét a tanítványokéval; addig mesélt, amíg a többiek is azt látták, amit ő, s azt tették, amit láttak. Nem ritkaszávú táncvezérnek engedelmeskedtek immár, hanem díszmunkába fogott képzeletüknek: tájnak, állatnak, ablak üvegének — bárminek, amit el tudtak gondolni. Bennük sziporkává válhatott a tömegesen elkerült is — ők a jelentéktelenből építgették táncaik mentsvárát. Fiatalok voltak, kerülték hát az általánost, az elvontat; és szerették a hasonlítást, a világ teremtményeinek, s az ember csinálmányainak egymáshoz édesgetését. És kinyújtott, mozdulatlan, táncelő kezük valóban annyi hullámot vetett, mint a sohasem felfelé tö-

rő, hanem oldalra hajtó cédruság. És értették tanáruk kezét is, tudták, hogy mit jelent egy-egy mozdulata, egész történeteket tudtak így hibátlanul olvasni, és megesett, hogy egymással is kézjelekkel beszéltek, mert az anyanyelv-nél ez egyszerűbb volt. És bátrabb, szabadabb.

Az arca kisebb-nagyobb fényes félgömbből állott. Nem látszott meg rajta a kora. Csak a félgömbök zsugorodtak, mint a hőember hasa-feje a napsütésben.

Sohasem hiányzott barátai társaságából, akár az utolsó pillanatban is, de mindig volt valaki, akinek eszébe jutott, hogy hívják meg őt is. Valójában arról volt szó, hogy mindenütt szükség lett volna rá, ahol ismerősök vagy sarokból-szemlélt, lámpaárnyékba huppanó idegenek jöttek össze. Mert az első órában körbekínált, ő hallotta meg, ha valaki kért még, ő ült a konyha felé eső székeken, szívesen hozott be még valamit, de kicsit mindig későn, mert nem tudta, mit hol tartanak a háziak. A második órában a kidőlt poharak alól cserélgette a terítőket az asztal színes, szeszpisís pelenkarongyait, a morzsákat figyelte, a poharak dőlésirányait a bútorpárkányokon szédelő kezekben, ámult a két kezek spicces pantomimján, ahogy a balok ezt-azt tartanak, s a jobbok mértéktartás nélkül gesztikulálnak. Nem mindig figyelt arra, amit a többiek mondtak, de mindig észrevette a csapót, aki a veszekedések holdbéli felvételeit indította, felfigyelt a gyülekező bűnbakvadászok friss, életeli morajgására, tudta, kinek a kárára van roppant szüksége a társaságnak, hogy más kárán tanulhasson. Ő fel tudta mérni, hogy hány és hányféle veszélybeszámolón kell együttesen átesniük ahhoz, hogy mindegyikük átélje: neki is szántak valamit, őt is megkörnyékezték valamivel, amiből mégis szerencsésen kimaradt. És látta az örvénybe csendesülteket, akik aztán a mások szennymedréen rúgták el magukat a végső erőfeszítésben, akiken nem segített más, csak az, ha legalább egyetlen estén másokat láthattak szegénynek, tehetségtelennek, sápadtnak, ügyetlennek, ügyesek együgyű balekjának, ha azon az estén legalább egyetlen olyan arcot láthattak, amin befolyásolhatatlanul rángott a szemhéj vagy akaratlanul is hátra-hátrarándultak a szájzugok. Látta, hogyan segítik a párt az egymásból való végső kiábránduláshoz, és látta az új jelentkezők díszmasírozását, el-elhallgatta díszszavaikat, elámult testük díszváltozásán és követte józanodásukat a jóbenyomás-keltés erőfeszítéseiben. Tudta, hogy a harmadik órára elkészül minden társaság s magára hagyottan is élélne jó ideig. Ilyenkor a harmadik órában — a másik szobába vagy konyhába, fürdőszobába kísérte a társasággá-társadalommá alakulás imilyen-amolyan károsultjait, békített, ha kellett, elismerte, hogy sápadt, ügyetlen, tehetségtelen, olyan silány bűnbakot talált ki, amit leteríteni se lett volna érdemes, s azt mondta, az arcrángás gyógyítható. Vagy csak felnyögött, vagy csak halkán nyögdecsett-nyüszítgetett a megfelelő pillanatokban. Hasznos volt, mert a segítségével... nem történt semmi, amiért a társaságnak fel kellett volna oszlani az éjszakai órákban, együtt maradhattak, megvárhatták az első hajnali munkásbuszok indulását, lepihenhettek, telefonálhattak az otthonmaradtaknak. Ő — egyébként — valóban ügyetlen volt, nem szorította meg azt, amit fogott, csak hozzáformázta az ujjait.

Ha egyszerre beszélgetett nagyothallóval és ép hallásúval, akkor ő mondatonként változott: az egészségeshez el-elforduló arccal beszélt, összevissza hajigált pillantásokkal szólt, de ha a fogyatékoskal beszélt, akkor ügyelt rá, hogy a száját mindig láthassa a másik. Rövid, de az érzelmek szavaitól hemzsegő mondatokat használt ilyenkor, nagyobbakat bölintott, s bosszankodás nélkül — akárha a saját örömére, az ismétlés öröméért — ismételte meg a kérdéseket. Talán csak kihasználta az alkalmat a felbátorodásra, mert talán kevesen várták meg általában, míg felbátorodik. Olyan volt ilyenkor, mintha fiatal, külföldi turistákkal találkozott volna. Több nyelven beszélt, de a tanulásban egyikkel se jutott el odáig, hogy használatakor megfontolt, árnyalt, tapintatos, körmönfont lehessen. Csak annyi szót tudott, mint a kis németek, oroszok abban a korban, mikor az embert boldoggá és hatalmassá teszi az, ha meg tudja nevezni a körülötte létezőket. Ő szívesen hallgatta a nyelvimitátorokat, nevetett a hangzshű blablákon és sohasem érezte, hogy becsapják ilyenkor. Néha a hazájabeliek között is idegen nyelven szólalt meg, többnyire akkor, ha azt akarta mondani, hogy nem vagy hogy nem akarom — mintha az anyanyelvén nem tudott volna tagadni. Majdnem mindig az angolt használta ilyenkor, azt a nyelvet, amelyikről egyszer az anyja azt mondta, mintha almát forgatna a szájában, aki beszél.

*

Nyugodt táncórákat tartott. A próbákon hiányzott a zsongás, a fajtabeliekkel való találkozás izgalma, az ősbárlangönteltség. Vigyázott arra, hogy tánckarában uralkodhasson a tánc egyetlen törvénye, az önfeledtség, a készség a teljes és önkéntes megadásra; a gyanútlan, mértéke-nincs odaadás. A gonddal, a fegyelmezetten, száz-szem-előtt táncolót magához hívta, és megkérdezte, mi történt vele a legutóbbi óra óta. A válasz után visszaküldte a csoportba, s ha még mindig homlokráncolva táncolt, újra magához hívta a tánckarost. Addig ismételte a hívogatósdit, míg lazává nem beszéltette a teljes tánckar minden izmát a fejtetőtől a lábujjakig. Tanítványai ily módon hamar megtanulták, hogy máskor se fogjanak semmihez, míg valami más foglalkoztatja őket, hogy valami különös, de csak kezdetben célszerűtlen erkölcsi kódex szerint nem becsületes dolog valahol csak részben ott lenni, csak elverni az időt, csak készülni valamire mindig, gyógyíthatatlan jövőbetegként. A tánckar előadásai meghittek voltak, mert a táncból sohasem hiányzott a kötelék jele vagy valamilyen utalás az egymáshoz tartozásra. A kompozíciók különöségét éppen e jelek-jelzések hirtelen eltűnése, majd rögtöni, hasonló felbukkanása adta. A kapcsolatjegy egész előadás alatti biztosítása néha brutálisan nehéz volt a kartagok számára, mert például hogyan lehet több órán keresztül úgy előállítani minden mozdulatot, hogy közben a fejdén, oldalra hajtva maradjon vagy az egyik kar, de mindig csak az egyik, szorosan a test oldalán. Szólótáncosa se volt a csoportnak, vagy ha volt is valaki, aki kiválasztott volt a táncban, az nem táncolt, hanem mozdulatlanul állt és szembenézett az időnként hozzászökkenőkkel. Mintha az lett volna a szerepe a táncban, hogy felfrissítse a többieket, erőt adjon, jóváhagyja azt, ami körülötte történik a beavatkozás hatalma nélkül, hiszen nem mozdulhatott. Ebben a tánckarban megszólaltak a táncosok, jobb kapcsolatjel híján értelmetlen szavakat adtak egymásnak tovább. A kötelék folytonos érzékeltetése miatt a táncok nem voltak szépek, hanem groteszkek voltak, de nem annyira, hogy ki-

váltsák az értetlenség dühét, és nem voltak sohasem harmonikusak; hiszen a közösen létrehozott harmóniához az egyesek magányos bátorsága is kell, félelemmentes magára figyelés. Azok szerették a táncaikat, akiket nem zavart a folytonos kötelék a táncban, akiket gyerekkoruk óta arra szoktattak, hogy másokban éljenek — akik másokat szorongattak folytonos, valódi vagy szimbolikus jelenlétükkel. Akik az elidegenedés ellen nem apró-cseprő magánteremtésekkel védekeztek, hanem a megbújással: nem ítétek, csak hivatkoztak családra, nemzetre, divatra, a katolikus szigorra; akiknek az önként vállalt áldozat is majdan felhasználható hivatkozástartalék volt. Ők nem túrték a vesszőfutást vágyaik akarom, nem akarom sorfala közt, hanem inkább ideamonstrumokat építettek az élet minden területére, s elvárták, hogy szeretteik is e nehezen kivilágható, nehezen kifűthető monstrumokban éljenek.

*

Szerette a mozgólépcsők előtti vaskorlátokat, mert úgy terelték össze az embereket, mint öreg, kismozgású pulikutyák — elcsodálkozott azon, hogy milyen kevés elég, hogy olyan sokan egyfelé tartsanak. Sajnálta a nem működő vagy üresen járó mozgólépcsőt, bár életében csak egyszer indult felfelé kikapcsolt lépcsősoron. Mellette, jobbra és balra embertörzsek előzték meg vagy hagyták el szembejövet — megannyi felfelé igen és lefelé igen. Akkor minden arcot magabiztossá tett a pusztá haladás és minden mozgólépcsői tetet törvényesített az egyetlen parancs: várni kell, míg fel- vagy leér a lépcsősor. Csak ő haladt lassan, csak ő akarta a maga erejét, csak ővele nem lehetett együttérezni, hiszen ha vár a sorára, most nem kínlódik egyedül. Szerette volna, ha a többiek maguk közé segítik, ha valakinek eszébe jut, hogy kinyújtsa a karját és a mozgók közé rántsa, vagy azt mondja, fordulj vissza, lehetetlenre vállalkoztál. Lassan úgy érezte magát, mintha két ellentétes irányban forgó fogaskerék: közt mozogna — s a fogaskerek percről percre közelebb kerülnének egymáshoz.

*

Nem értette, miért építünk szögletes házakat. Az ember nem téglaszerű. Homorú, mint a lábnyoma, és domború, mint a föld, amin lakik. A legsarokba dárda illik, csókolt madártollas íj, vagy a földre vertek orra; és esendes portanya békeidőben. A sarok pontosít, ponttá hámleszt, szót váltani vele csak folyton fogyatkozva lehet. Kedvelte hát a félbehitetlenült boltívglóriákat, szerette az alkonyt, mikor az ég burálgodik mindenen fölött. El-eltapogatta öreg rokonai sétabotjának állat-ember-ördögfejét és dohányszenvédély nélkül is értett a pipákhoz. Tudta, melyikben fog úgy sülljedni a parázs, hogy kövesse a szippantások ritmusát, hogy ne kényszerítse a pipázót se mélátlanító kapkodásra, se türelemre. A gerelyt is azért szerette, mert az ferdén csapódott a földbe, s aztán is csak ferdébb lett, mikor estében kiszakított egy hüvelykujnyi gypedarabot. Csak illemből ugrott fel, ha valami eldőlt, ha valami leesett, ha valamit leejtettek körülötte. Nem tudta meg, miért kell az embernek légellenállásra-áramvonalra hivatkozni ahhoz, hogy le merje gömbölyíteni az éleket.

A szobája olyan volt, mint bárkié. Csak a sarkokat bélelte ki: vázával, nehéz, fűrészporral töltött labdákkal, utcára dobott, lassan növekvő kölyökállatok fekhelyével.

*

Nem értette, hogy távolodhatnak el a dolgok eredeti helyüktől, vagy miért nincsenek ott, ahol szükség van rájuk. Nem tudta, ki és mikor fizet meg ezért az általános, kortéri széthajigáltságért? Ki szór festéket az elfekvők stoptábláira? Neki idegen volt a toll is, ha nem madarakon látta, és csöppnyi kegyelettel hordta a valódi bőrből készült cipőket. Jó tanácsadó volt, mert tudta, ki, hova vágyik; számtalanszor tapasztalta már, hogy az olyan válasszok, mint tenger, oázis, erdei lak, nemzetiszín tanya mind egy-egy kis, esendő kereszt- vagy becenevet rejtenek — tudta, hogy az ember embertől nyugszik és embertől veszi rossz sorát. Tudta, hogy aki helyzetre, hangulatra, ciklusra panaszkodik, azt megrövidítették valamiben, s aki időhiánybéli műveletlenségét meaculpázza, azt általában ki szokták rekeszteni a mindennapi pletykálkodásból. Ő nem élt az elkülönülés hagyományos lehetőségeivel, az utcán rá-rápillantott a járókelők arcára, összerosolygott az illetlenkedőkkel, ő nem meredt zakógombra, ruhaövre tömött liftben és csúcsforgalomban. Igénytelen volt, kevéssel is beérte, hogy nézelődhessen. Néha talán tapintatlannak tűnt, de az volt a mentsége, hogy akit megnézett, azzal szívesen szóba is elegyedett volna. Kérés nélkül is beszélt volna a vizslatás okáról, arról, hogy kire emlékezteti a megbámult arca, járása, hogy mi jutott eszébe — azaz, mit kapott a másiktól azáltal, hogy felbukkant előtte. Szeretett sok embert együtt látni mozikban, koncertek megalomán termeiben — tanulta, hogy az ember orra percek alatt elveszti érzékenységét az éppen észlelt szag iránt, s ezért minden további perc, minden félhangos megjegyzés a kipárolgásokra csak célszerűtlen-kirekesztő finnyáskodás. Úgy gondolta, mindent az életet, ha a helyén él. Iskolás korában egy rajzórán az egyik padsornak csak fejet, a másiknak csak törzset, s a harmadiknak csak lábat volt szabad festeni. Óra végén összerakták a véletlen testeket; de őt nem mulattatta a copfos, de bőszoknyás kislány, a szembenéző arc, s a jobbra lépő láb együttese. Úgy gondolta, mindent az életet, ha a helyén él — a hálnak életeleme a víz, de ugyanez a víz bomlasztja szét, ha elpusztul.

*

Azt szerette volna, ha a műélvezők is feláldozhattak volna valamit a művekért, de ő tágas köszönethelyekre gondolt a koncerteken eltaposottak s a műkincsrablások áldozatai helyett. Szeretett úgy dúdolgatni, hogy falat kenyér volt a szájában, mert ilyenkor olyan lett a dallam, mint kiskorában, mikor selyempapiros fésűn muzsikált, s a fésűfogak megbizsergették az ajkát. Különböző nem volt jó kritikusa a zenének, a kortársi disszonanciákban karhatalmi szigorral végrehajtott harmóniátlanítást látott, a csak éjszakára barbárosulók hobbiját — lázítást az elhangzás utáni csöndre, éjszakára. Nem kedvelte a versenyműveket sem, neki minden ellenpontról a féltve küzdő gladiátorok jutottak eszébe, és a provinciusi látvány, amiben harc volt a harcért, miközben néhányan, a baráti szolgatársak a ferrum nélküli kimenetelre gondoltak. Szívesebben hallgatta hát a nehéz operabaritonokból kikacagó, incsel

cavatinákat; megkedvelt bármilyen stílust, ha abban volt valami előszobaszerű, azaz olyan volt, mintha az énekes fülközelben lett volna, de a zenekar távol, a szobaajtókon túl. Barátja volt a schönbergi, harákoló, krákoló fagottinak, annak a hangszernek, ami kellemetlen hangjával is helyet talált a hangszerek közt, míg ő egyedül maradt tavaszi-őszi lábadozásának élményeivel. Ha zenére vágyott, a szólók szólóit kereste, az isten tudja honnan jött, hová megy dallamokat.

Öt kevésbé zavarta a fogyatékoság, nem bosszankodott a világtalanok szócséplésén, és nem volt túlontúl udvarias a tolókokcsikkal. Ő is szeretett volna szörtelem koponyát egy délutánra, míg az összevissza forgatott tükrök között egész eddigi életére kiértelmetlenkedte volna magát, tette volna az egyet, amit ilyenkor kell, amit mindenki ajánlott volna, amiért senki se merte volna kérdőre vonni — nézte volna magát. Gond- és agyéhes gondolatok nélkül, nem leírón — nincs haja, nincs szempillája —, nem úgy, mint aki a tükörbe nézéskor próbálja erősebbre állítani lelkiismerete hangfalait, nem úgy, mint aki mimikabeli szenzációkra éhes, mint aki biztosan talál valami kiigazíthatót. Csak nézte volna magát a szemöldökszór hiányával haragtalanítottan, magasról lesetten, mint a koraszülöttek. A vakságot viszont valóban megpróbálta, órákig kóválygott a lakásban, mire tapogatózva-émlékezve felhúzta újra a falakat, bebútorozta a tárgynémított szobákat, meghatározta az ablak- és ajtókeretek helyzetét, mint a nevét a ritka növényeknek. Mire végzett, rájött, hogy vakon már nincs több dolga, rá-ráemlékezett még egy-két részletére annak, ami akkor körülvette, ült egy kicsit a színcsendben, majd levette a szeméről a kendőt. Járt bottal is, egy estére kölcsönkapott kastélyparkban, kölcsönkutyával. Azt hitte, lassan a bothoz öregszik-bölcsül majd, és érezni fogja a fájdalom nélküli, vértelen, pánikmentes gyengeséget, amihez az öregeket csak lassan szoktatja valami földméli kegyelem, halálhóbort. Sétált a fűre ereszkedett, lombszárnyú fák között, és a levelekre gondolt, amik pihe korukban mind egymásra hasonlítanak, azt gondolta, névtelenséggel áldott minden, míg kicsi, s magára hagyva védtelen. Járt a parkot, amiről tudta, előbb-utóbb vissza kell adnia, szólítgatta a vendégkutyát — és lépett a bot végre föltalált bölcső-ritmusára.

Az első tavaszi napokig lazán kötött sálakat hordott. Mindig is ijesztőnek találta, hogy az ember vállalai olyan hirtelen szűkülnek a nyak felé, mintha a vállak azért hevernének olyan nyugodtan az egész életen át a nyak alatt, hogy egyszer a nyakra és a fejre vetődhessenek. A sál azt sem engedte, hogy túl mélyre hajtsa a fejét, nem hagyta tehát, hogy megadja magát és kivonszolja az arcát a vita arénáiból. Ehelyett egy-egy pillanatra elrejthette az állát a sál ráncai közt — el-eltüntette a többiek elől a dac és kegyetlenség emberközi szimbólumát, megpihenhetett, és beszívhatta a sálgyűrűből ki-kipüffendő, tiszta borszagot — saját bőrének, valódiságának bizonyítékát. Ha tehette, kezét a kabátszárnyba, nadrágzsebbe dugta, gyerekkorában pedig nem kesztyűt kért, hanem muffot, nyakba akasztható, szőrös kis alagutat, amiben kedvére játszhatott az ujjaival miközben szidták vagy lehetetlent kért, miközben el-

fordította fejét a hóban, hogy levegőt kapjon, hiszen a kezére nem támaszkodhatott eséskor. Minden este úgy aludt el, hogy mutatóujjával befedte a köldökét.

Gyerekkorában sétálni küldték egy kisbabával. A gyereket piros bundazsákba tették, így olyan volt, mint egy eleven, nagy, rücskös téglá. Ő egy parkba tolta a babakocsit a szenderegő gyerekekkel, leült a padra, majd felállt, bámulta a bundazsákot, elindult. Kezdetben hátrálva távolodott, átvágott a parkon, aztán átsétált a park melletti utca túlsó oldalára. Megállt és figyelte a babakocsit. Nyugodt volt, hiszen olyannak látszott a babakocsi, mint amilyenek azok a nők, akik mindig, mindenütt otthonosak, mert reggelente magukkal viszik a kényelem hosszan és fegyelmezetten válogatott kellékeit. Télen bundában és vízhatlan csizmában járnak, hogy a leghosszabb, legszeleesebb utca se kergethesse őket haza, nyáron pedig olyan kevés ruhát vesznek magukra, hogy míg mások alig várják, hogy levethessék átizzadt gönceiket, ők önfeledten barnulnak a zsúfolt megállóban vagy a gyümölcsárusok pavilonjai előtt a sorokra várva. Sminkjük többnapig haza nem térésig is kitartana, és táskájukban annyi szépségápolót hordanak magukkal, hogy egy egész forradalmi statisztacsoportot kiegészíthetnének. Nézte a babakocsit, és tudta, hogy a gyerek felébredhet, hogy éhes lesz, valakinek feltűnhet majd a gazdátlan gyerekjármű. De addig, addig nem hiányzik senki senkinek.

Esős napok után vigyázott arra, hogy a csikket már felszáradt járdafoltra dobja. Leginkább akkor ügyelt erre, ha túl hamar jött a villamos és még sok szippantani való maradt a cigarettában. Valakinek.

Egyszer késői, szomorú vendége volt. Ő vigasztalta a vendéget, étellel, fürdő- és alvóhellyel kínálta. A vendég nem volt éhes, nem volt álmos és nem kívánt forró vizet a testére. Minden testi-lelki kínálgatást azzal utasított el, hogy elmegy inkább, nem akar tovább zavarni. Látszott, ahogy felfrissül a sokféle tagadástól, és egyre éberebben várja az újabb megoldást-felajánlást-tanácsot, amit rögtön elháríthat magától, mint valami veszélyét a továbbélésnek. Ő pedig enni szeretett volna, vagy csak vakarózva eltüntetni a bőréből a fotszövet mintázatát. Jó ideje tehetetlenül hallgatta gyomrának fejszecsapásait és szégyenkezett a titokban összevissza nyomorgatott húgyhólyagja miatt. Találgatott még, majd csak szavakat mondott, embernek kedves, minden korban és a föld minden táján kedves szavakat és várta a szintén egyszavas válaszokat, a hitetleneket, cinikusokat, kiforgatókat.

Keveset sírt kiskorában, és később sem esett kétségbe, ha azt látta, hogy gyereket vernek vagy idegenek veszekszenek. Kerülte a beavatkozást, mégis jól viselte az együttérzés szabadságveszejtő perceit, sohasem tiltakozott a perces fogságokért. Tudta jól, hogy aki mégis a beavatkozást választja, az nyu-

galmat akar maga körül, örök fegyvercsendünnepet — ujjakat a szenteltvízben. Ő csak megfeszítette a lábát, a comb-lábszár-talpizmokot és így várta be az ütlegelők és szitkozódók páfördulását. Vigyázott arra, hogy a feszítés ereje állandó maradjon, s megfeszített lába láthatatlan.

Nem értette, mért van az, hogy az ember a városban egész életére arra kényszerül, hogy azon a helyen, ahol az úttestre lép, ne találkozzon semmivel, és ne álljon meg. Egyedül kell lennie, holott kocsik és buszok lökhárítóit cirógathatná. Egyedül kell mennie egyik oldalról a másikra, innen oda.

TÖNKÖL JÓZSEF

Zöldkányák, kéklábú sólymok

*Isten veletek, mondom már a magas erdőbe húzó
madaraknak,
köves vidék halottjainak, mert halottja lesz
tücsök és csillag, ember, fűi csirke, fogoly,
téli kánya, nyerítő vércse, széltapogató,
amikor senki se beszél a szülőföldről, senki
a letyegő kapudeszákáról, kapcás fecskékéről,
senki az asszonyok mozdulatlan szívéből,
amikor harangok csengnek a szélben, amikor
nő a hold, látszanak tengerei, hegyei, sólymai.
Isten veletek, mondom a füveknek, az esőknek,
én volnék az, kinek lába a messzi páskomok alatt
gyökerez,
aki csuris városokban csatangol, s kémleli:
a hó messze még?
Bár sohase fáznál, vendége sohase lennél
ennek a háznak!
Udvara nincs, ide nem jár csaláncsattogató,
tüskebújkáló ökörszem, hegyesszárnyú kánya,
csak a sárnak, annak lennél édes gyereke,
a sárnak,
amivel a csizmád naponta ékítette magát
a major pallangja mellett, kerekés kútnál,
és ha összeakadtál kivénhedt kocsisokkal,
háború, kígyó, nők, sok bolondság került elő,
és észre se vetted, hogy ősz lett, zörgette
kapudat a szél.*